

Finansų rinkos dalyvių veikla

Bankų veiklos apžvalga

2021 m. II ketvirtis

Bankų veiklos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2021 m. II ketvirtis

ISSN 2335-8319 (online)

Struktūriškai nepakitęs bankų sektorius 2021 m. antrąjį ketvirtį ir toliau dirbo pelningai, pelno augimui didelę įtaką darė paskolų vertės sumažėjimo išlaidų atkūrimas. Paskolų portfelį labiausiai augino paskolos būstui įsigyti, o bankų suteiktų paskolų kokybė toliau gerėjo. Nors pagrindinis bankų finansavimosi šaltinis – indėliai – nežymiai susitraukė, gyventojų indėliai ir toliau ženkliai augo, tai leido bankams išlaikyti reikšmingas bankų likvidžiojo turto atsargas. Pastarąjį ketvirtį rinkoje buvo stebimos gerai organizuotos sukčiavimo atakos ir tai didino bankų operacinę riziką. Suvaldyti minėtas atakas padeda neseniai įsteigtas Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras.

Šiuo metu Lietuvoje banko arba specializuoto banko licencijas turi 12 bankų, o kaip užsienio bankų filialai veikia 6 bankai. 2021 m. antrąjį ketvirtį naujų bankų licencijų išduota nebuvo, tačiau šiuo metu Lietuvos bankas kartu su ECB nagrinėja 11 paraiškų gauti specializuoto banko licenciją. Šiuo metu vienas banko licenciją turintis bankas „Crius LT“, UAB, dar nėra įregistravęs banko įstatų ir nėra pradėjęs bankinės veiklos, tačiau planuoja tai padaryti artimiausiu metu.

Bankų sektorius tebėra koncentruotas, tačiau naujieji rinkos dalyviai didino turimą turtą. Didžiausi bankai AB SEB bankas ir „Swedbank“, AB, užima 66,2 proc. rinkos, o užsienio bankų filialai, tarp kurių dominuoja Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, užima 22,9 proc. rinkos. Per pastaruosius keletą metų veiklą pradėję 7 bankai antrąjį ketvirtį toliau augino užimamą rinkos dalį ir šiuo metu užima 1,8 proc. rinkos pagal turtą (prieš ketvirtį – 1,5 % rinkos).

Per ketvirtį bankų turto struktūra keitėsi nežymiai, o prie turto didėjimo labiausiai prisidėjo išaugusios paskolos ir investicijos į skolos vertybinius popierius. Pastarieji per ketvirtį padidėjo beveik 1 mlrd. Eur – daugiausia dėl pokyčių viename iš bankų. Palyginti su pirmuoju ketvirčiu, bendra lėšų bankuose (įskaitant lėšas centriniame banke) suma per ketvirtį sumažėjo 653 mln. Eur. Bankų lėšos, laikomos centriniame banke, sumažėjo 1,1 mlrd. Eur, o lėšos kredito įstaigose išaugo 453 mln. Eur. 2021 m. liepos 1 d. duomenimis, bankai Lietuvos banke laikė 12,5 mlrd. Eur, o kredito įstaigose 2,5 mlrd. Eur lėšų, taip pat jie turėjo beveik 0,5 mlrd. Eur grynųjų pinigų. Kaip ir praėjusį ketvirtį, lėšos bankuose ir toliau sudaro didelę bankų turto dalį – net 39,3 proc. jo laikoma grynųjų pinigų, lėšų centriniame banke ar kitose kredito įstaigose forma.

Indėliai išliko pagrindiniu veiksmu, didinančiu įsipareigojimus. Nors klientų indėliai per ketvirtį susitraukė 0,4 proc., jie išlieka pagrindiniu bankų finansavimosi šaltiniu ir sudaro net 88 proc. visų įsipareigojimų. Labai ženkliai (1 mlrd. Eur) išaugo centrinio banko indėliai. Tai paaiškinama vieno banko dalyvavimu Europos Centrinio Banko (ECB) vykdomoje tikslinėje ilgesnės trukmės refinansavimo programoje.

Palyginti su 2021 m. pirmuoju ketvirčiu, antrąjį ketvirtį paskolų portfelio srautas padidėjo beveik dvigubai, tačiau suteiktų paskolų dalis bankų turto struktūroje pasikeitė labai nežymiai ir sudarė 52,1 proc. Paskolų portfelis išaugo 567 mln. Eur (2,9 %) – iki 20,4 mlrd. Eur. Prie to prisidėjo per ketvirtį padidėję tiek ne finansų įmonėms, tiek namų ūkiams suteiktų paskolų portfeliai, atitinkamai išaugę 164 mln. Eur (iki 8,1 mlrd. Eur) ir 354 mln. Eur (iki 11,4 mlrd. Eur). Kaip ir praėjusį ketvirtį, namų ūkio portfelį labiausiai augino paskolų būstui įsigyti portfelis, kuris antrąjį ketvirtį padidėjo 278 mln. Eur – iki 9,3 mlrd. Eur. Pandeminiu laikotarpiu naujų būsto paskolų srauto dalis skolininkams, jau turintiems bent vieną būsto paskolą, išaugo 3,5 proc. p. (iki 15,8 %).

Gerėjo tiek ne finansų bendrovių, tiek namų ūkių paskolų portfelių kokybė. Neveiksnių paskolų dalis sumažėjo 0,37 proc. p. – iki 1,68 proc., o tokių paskolų likutis buvo 15 proc. mažesnis nei ketvirčio pradžioje. 2021 m. birželio 30 d. galiojantys ne finansų bendrovių paskolų pertvarkymai, susiję su COVID-19, (paskolų įmokų moratoriumai) tesudarė 0,9 proc. paskolų ne finansų bendrovėms portfelio, 0,1 proc. – namų ūkiams. Pirmojo ir antrojo karantinų metu augusi dėl skolininkų finansinės būklės

pertvarkytų ne finansų bendrovių paskolų dalis 2021 m. antrąjį ketvirtį sumažėjo 1,2 proc. p. – iki 5,8 proc. Per antrąjį ketvirtį gerėjo bankų lūkesčiai dėl paskolų portfelio kokybės perspektyvų. Tai atspindi mažėję specialieji atidėjiniai veiksnių paskolų tikėtiniams kredito nuostoliams – ne finansų bendrovių paskoloms jie sumažėjo 2,2 mln. Eur, namų ūkių – 5,1 mln. Eur. Specialieji atidėjiniai neveiksnioms paskoloms (bendrai ne finansų bendrovių ir namų ūkių) sumažėjo 19,7 mln. Eur, tačiau didele dalimi tai lėmė blogų paskolų nurašymai.

Nors namų ūkių indėliai ir toliau augo sparčiai, kitų segmentų indėliai per ketvirtį susitraukė.

Didžiausia indėlių dalis – namų ūkių indėliai išaugo 753 mln. Eur (4,1 %) – iki 19,1 mlrd. Eur ir, 2021 m. liepos 1 d. duomenimis, sudarė beveik 59 proc. indėlių. Tokio augimo nepakako atsverti didesniais svyravimais pasižyminčiais ir antrąjį ketvirtį reikšmingai sumažėjusiems valdžios sektoriaus institucijų (–17,4 %) ir kitų finansų bendrovių (–14,4 %) indėliams.

Antrojo ketvirčio duomenimis, Lietuvos bankų sektoriaus uždirbtas pelnas (153,1 mln. Eur)

buvo 25,3 mln. Eur, arba 19,8 proc., didesnis negu 2020 m. tuo pačiu laikotarpiu. Pelningai dirbo 11 bankų ar užsienio bankų filialų, nuostolingai – 6 rinkos dalyviai. Dauguma pastarųjų bankinę veiklą yra pradėję palyginti neseniai – 2019 arba 2020 m. – dėl ko jų išlaidos viršija gautas pajamas. Visi nuostolingai dirbę bankai bendrai patyrė 5,1 mln. Eur nuostolį.

Bankų pelno augimui didelę įtaką darė paskolų vertės sumažėjimo išlaidų atkūrimas, dėl kurio bankai gavo 14,2 mln. Eur pajamų. Palyginimui, prieš metus šioje ataskaitos eilutėje figūravo 40 mln. Eur vertės išlaidos. Antrojo ketvirčio pabaigoje, palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu, pastebimas pokytis bankų grynųjų palūkanų ir grynųjų paslaugų bei komisinių pajamų eilutėse: grynosios palūkanų pajamos dėl perteklinio likvidumo valdymo sąnaudų (neigiamų palūkanų už likvidžiasias lėšas Lietuvos banke, lėšas kitose kredito įstaigose) sumažėjo 16,6 mln. Eur, arba 6,2 proc., o grynosios paslaugų bei komisinių pajamos padidėjo 11,7 mln. Eur, arba 10,8 proc. Tokį augimą labiausiai nulėmė per metus 7,9 proc. padidėjusios komisinių pajamos iš mokėjimo paslaugų, be to, praeitų metų antrąjį ketvirtį šios rūšies pajamos buvo labai sumažėjusios dėl šalyje įvesto karantino. Bankų administracinės išlaidos padidėjo 118,9 mln. Eur (66,3 %), tiesa, tokį augimą nulėmė vieno rinkos dalyvio pastebimai išaugusios administracinės išlaidos, kurios anksčiau būdavo įtraukiamos į patronuojančiojo banko balansą. Pašalinus šį veiksnių, bankų administracinės išlaidos 2021 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo 20,6 mln. Eur (11,9 %).

Nepaisant išaugusio pelno, bankų pelningumo ir efektyvumo rodikliai pablogėjo, o didžiausią įtaką tam turėjo augusios tiek administracinės, tiek palūkanų išlaidos. Efektyvumo rodiklis, rodantis išlaidų ir pajamų santykį, 2021 m. liepos 1 d. sudarė 63,3 proc., per metus jo reikšmė padidėjo (pablogėjo) 16,1 proc. p. To priežastys yra susijusios su vieno iš bankų pasikeitusia praktika išlaidas įtraukti į vietos banko, o ne patronuojančiojo banko balansą. Prie blogesnio veiklos efektyvumo prisideda ir veiklą pradėdantys bankai, kurių veiklos pradžios išlaidos dažnu atveju yra nemažos. Turto grąža, 2021 m. liepos 1 d. duomenimis, palyginti su laikotarpiu prieš metus, sumažėjo 0,01 proc. p. (iki 0,8 %), nuosavybės grąža – 0,4 proc. p. (iki 10,4 %).

Bankų kapitalo pakankamumo lygis ir kapitalo priemonių kokybė ir toliau išlieka aukšti. Nors, palyginti su pirmuoju ketvirčiu, bankų sektoriaus kapitalo pakankamumo rodiklis ir sumažėjo 1,4 proc. p., jis tebėra aukštas ir, 2021 m. liepos 1 d. duomenimis, siekia 23,1 proc. Lietuvoje veikiančiuose bankuose dominuoja tik aukščiausio lygio kapitalo priemonės: bendro 1 lygio nuosavo kapitalo (CET1) rodiklis sudarė net 22,8 proc.

Visi bankai vykdė jiems nustatytus individualius kapitalo pakankamumo reikalavimus, o bankų likvidumo situacija tebėra labai gera. 2021 m. antrąjį ketvirtį bankai toliau optimizavo likvidumą – aukščiausias euro zonoje bankų sektoriaus padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR) sumažėjo nuo 463 iki 440 proc., tačiau vis dar daugiau kaip keturis kartus viršijo nustatytą minimumą. Bankų sektoriaus LCR rodiklio sumažėjimą nulėmė piniginių srautų persikirstymo operacijos

atskiruose bankuose, todėl šiek tiek mažėjo ir likvidžiojo turto atsargos. Pradedant 2021 m. antrojo ketvirčio duomenimis, įsigaliojo antrasis privalomas vykdyti likvidumo reikalavimas: grynojo stabilaus finansavimo rodiklis (angl. *net stable funding ratio*, NSFR), kurio reikšmė turi būti ne mažesnė nei 100 proc. NSFR rodikliu vertinamas kredito įstaigų likvidumas ilgesniuoju laikotarpiu, tai yra bankai privalo turėti pakankamai pastovaus finansavimo, kad jo pakaktų finansavimo poreikiams patenkinti vienu metų laikotarpiu tiek įprastomis, tiek nepalankiomis sąlygomis. Visi bankai su pakankamu rezervu vykdė NSFR rodiklį, o bankų sektoriaus NSFR buvo 200 proc., t. y. gerokai didesnis, nei reikalaujama. Taip pat, pradedant 2021 m. antrojo ketvirčio duomenimis, įsigaliojo ir sverto rodiklio reikalavimas, kurio reikšmė turi būti ne mažesnė negu 3 proc. Lietuvos bankų sektoriui istoriškai būdingas aukštas sverto rodiklio lygis, kuris per ketvirtį sumažėjo 0,42 proc. p. – iki 6,93 proc., tačiau smarkiai viršijo nustatytą ribą.

Lietuvoje veikiantys bankai ir jų klientai susidūrė su gerai organizuota sukčiavimo ataka.

Prisistatę vieno didelio banko darbuotojais rusiškai kalbantys sukčiai panaudojo psichologinio manipuliavimo žmonėmis metodus ir įtikindavo žmones patvirtinti sukčiams naudingas operacijas. Siekdami užkardyti šią veiklą bankai ėmėsi papildomų veiksmų: viešino informaciją apie atakas, sudarė sąlygas nukentėjusiesiems greičiau pranešti apie sukčiavimo atvejus, pagerino tarpusavio veiksmus siekdami operatyviau atsekti ir išaldyti sukčių lėšas. Ataką suvaldyti padėjo glaudus institucijų bendradarbiavimas, kurį koordinavo naujai įsteigtas Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras.

Lietuvos bankas interneto svetainėje lb.lt kas ketvirtį viešai skelbia informaciją apie kiekvieno banko pagrindinius veiklos rodiklius ir veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą. Ją rasite [čia](#).

Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai¹

1 lentelė. Pagrindiniai balanso ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2020 07 01, mln. Eur	2021 04 01, mln. Eur	2021 07 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
1.	Turtas	33 122,1	38 313,4	39 232,8	2,4	18,4
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	1 617,5	1 844,2	2 837,9	53,9	75,5
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	119,5	97,0	98,5	1,6	-17,6
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	46,2	62,4	53,3	-14,6	15,2
1.4.	Grynieji pinigai	443,8	456,7	471,1	3,1	6,2
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	8 850,5	13 581,4	12 475,8	-8,1	41,0
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	1 506,5	2030,0	2 483,1	22,3	64,8
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu)	19 856,4	19 873,0	20 440,0	2,9	2,9
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms	325,3	323,7	323,5	-0,1	-0,6
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms	532,9	558,9	607,2	8,6	13,9
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms	8 440,5	7 905,6	8070,1	2,1	-4,4
1.7.4.	Namų ūkiams	10 557,6	11 084,8	11 439,2	3,2	8,4
1.7.4.1.	iš jų paskolos būstui įsigyti	8 446,7	9 025,8	9 303,5	3,1	10,1
1.8.	Kitos turto pozicijos	681,7	368,6	373,0	1,2	-45,3
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	33 122,1	38 313,4	39 232,8	2,4	18,4
2.1.	Centrinių bankų indėliai	180,0	179,4	1 179,1	557,3	555,0
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	1 564,3	1 119,6	1 185,0	-1,2	-24,2
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	58,3	54,6	49,5	-9,3	-15,0
2.4.	Indėliai	27 170,7	32 587,2	32 453,5	-0,4	19,4
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	3 293,4	3 689,6	3 045,8	-17,4	-7,5
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	771,4	1 105,6	946,2	-14,4	22,7
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	7 553,8	9 489,0	9 405,4	-0,9	24,5
2.4.4.	Namų ūkių	15 552,0	18 303,1	19 056,2	4,1	22,5
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	22,8	22,5	22,8	1,5	0,1
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	1 880,2	1 777,8	1 798,5	1,2	-4,3
2.7.	Nuosavybė	2 245,8	2 492,3	2 544,3	2,1	13,3

Šaltinis: Lietuvos bankas.

¹ Bankams dėl svarbių prižasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami.

2 lentelė. Pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2020 07 01, mln. Eur	2021 04 01, mln. Eur	2021 07 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
3.	Einamųjų metų pelnas	127,9	74,9	153,1	-	19,8
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	268,7	129,1	252,1	-	-6,2
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	108,4	55,9	120,1	-	10,8
3.3.	Administracinės išlaidos	179,4	145,3	298,2	-	66,3
3.4.	Paskolų vertės sumažėjimas	40,0	-6,1	-14,2	-	-

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. nr.	Rodiklis	2020 07 01, proc.	2021 04 01, proc.	2021 07 01, proc.	Pokytis per ketvirtį, proc. p.	Pokytis per metus, proc. p.
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	23,08	24,52	23,10	-1,42	0,02
5.	1 lygio kapitalo pakankamumo rodiklis	22,67	24,20	22,83	-1,37	0,16
6.	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis	399,60	463,46	440,29	-23,17	40,69
7.	Grynojo pastovaus finansavimo rodiklis	-	-	199,87	-	-
8.	Sverto rodiklis	7,79	7,35	6,93	-0,42	-0,86
9.	Grynoji palūkanų marža	1,70	1,34	1,30	-0,04	-0,40
10.	Turto grąža	0,80	0,79	0,80	0,01	-0,01
11.	Nuosavybės grąža	10,85	9,77	10,42	0,64	-0,43
12.	Efektyvumo rodiklis	47,20	63,43	63,33	-0,10	16,13
13.	Neveiksnius skolos priemonės	1,67	1,08	0,90	-0,18	-0,78

Šaltinis: Lietuvos bankas.